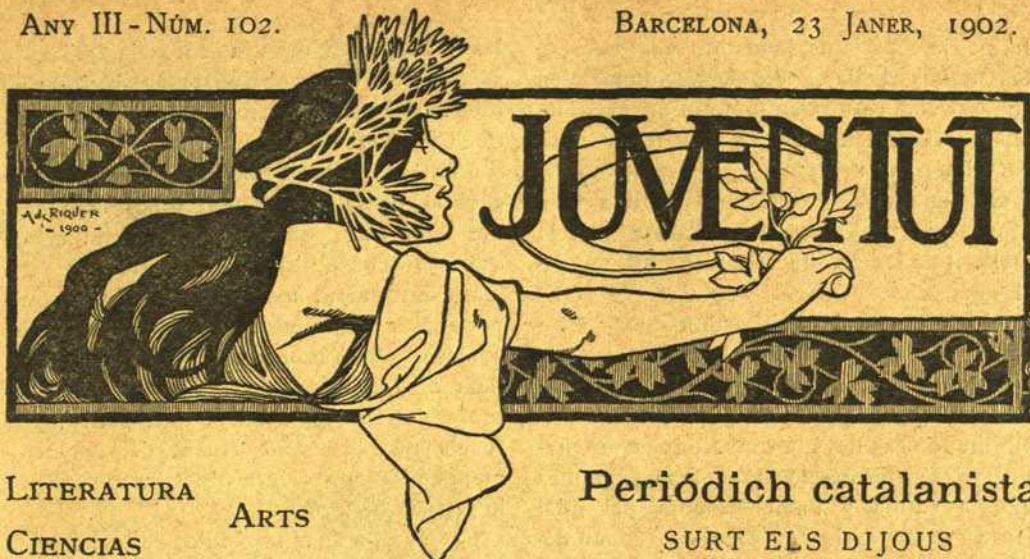

LITERATURA
CIENCIAS

ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT.. . . .	20 CÉNTIMS
, ATRASSAT, AB FOLLETINS. . .	40
, SENSE FOLLETINS. . .	25

SUMARI:

Justícia, per Oriol Martí.—De poética catalana, per Apeles Mestres.—Quelcòm sobre las vagas, per Trinitat Monegal.—«O rinnoversi o morire», per Emanuel Alfonso.—«Els Pirineus» del mestre Pedrell, per Joaquim Pena.—Francisco Pi y Margall: II, per F. Pujolà y Vallés.—La Naturalesa y la Influencia: I, per Claudi Mas y Jornet.—Idili blau, per Antòn Busquets y Punset.—Novas.

FOLLETÍ:

L'EMIGRANT, per Adrià Gual. Plech 24.

L'INSPECTOR AXEL BORG, per August Strindberg. Plech 24.

JUSTICIA

Ab motiu de la vista de la causa per l'assassinat d'en García Victory—reputat com a *munyidor* d'eleccions, dispensador d'empleos y *factotum* del caciquisme fusionista en nostra ciutat,—ens hem convensut més que may de lo molt qu'avensa nostre poble pel camí del veritable progrés. Una vegada més ha demostrat el poble que la seva educació política y social es molt superior a la que podria esperarse dat l'ambient estret en que'l condemnan a viurels que procuran migrar o tòrcer sa activitat.

L'interés qu'ha despertat la causa qu'ahir se fallà no es pas tan sols el dels aficionats a las emocions fortas, desitjosos de satisfer en

els processos célebres sos gustos folletineschs, ni'l que més bé's podria calificar de tafaneria malsana, dels que tan sols esperavan que dat el caràcter del interfecte's remouria'l paner de la roba bruta de la política caciquista. L'interés ha sigut general; Barcelona, que ab indiferencia s'enterà de la comissió del delict, s'ha sentit ara fortament sotraquejada, porque la pública opinió ha pressentit qu'en aqueix fet, en apariencia vulgar, hi havia quelcòm de trascendental, y s'ha mostrat satisfeta de l'absolució d'un processat que's confessava reo del crim. ¿No es veritat que aquest fet mereix una serie de reflexions?

No som dels que creuhen en la opinió pública tal com molts solen enténdrela. Ni las manifestacions cridaneras de majorias més o menys tumultuosas, ni certs fets aïslats que responen moltes vegadas a moviments inconscients ó irreflexius, poden ésser apreciats més que com a sintomas patològichs, no com a manifestacions biològichs d'una societat. En lo que si creyém es en la existencia del esperit del poble, que com a resultat de las diversas activitats que'l constitueixen, se mostra en un poderós esclat de vida que no pot ofegar ni'l respecte a lo passat ni'l temor al esdevenir.

En aquest cas, l'esperit de nostre poble's manifestà en diversos aspectes, y ab variadas

formas ja conscients, ja instintives, imperfectes moltes d'elles, però perfeccionantse en conjunt, com resulta en tota unitat veritable, ahont las varietats que la constitueixen se completan mutuament.

Els uns no hi han vist més que una nova protesta contra l'aborrit caciquisme que, ja malferit de temps, ha rebut suara'l cop decissiu.

Altres n'han deduhit arguments contra l'anomenada Justícia històrica condemnada a desaparèixer, ja per sa propensió a deixar-se prostituir per la política, ja perquè la inflexibilitat de sas lleys la converteix en un artificiós mecanisme posat en mans d'homes que la rutina y l'amanerament del ofici fan que considerin tot processat com a delinquent, y tot home com un sér abstracte que no viu en la realitat, encasillantlo en un dels articles del Còdich com una momia en un catàlech arqueològich. Un home fòssil pera lleys fòssils: tal es lo que pertany a una justícia prehistòrica. D'aquí'n deduïeixen que'l Jurat es la institució judicial que correspon a nostra època.

Altres, bo y aplaudint el veredict, no poden amagar sos recels de que'l Jurat se deixi influir per pressions extranyas, no sabentse explicar la contradicció de qu'hagi sigut declarat no-autor del fet un que n'estava convicte.

Mes, per demunt de la diversitat d'opinions, apareix una conclusió indiscutible: si'l veredict ha respost al sentiment general, si la Lley penal tendeix a la reparació del Ordre pertorbat, justícia s'es feta a despit de tots els còdichs y de tots els formulismes curialeschs, perquè no pot ésser injusta una acció social que respón a un sentiment actual de la societat. Aixó es lo essencial, y tot lo demés sols té una importancia relativa.

Lo mateix fora que'ls representants de la Justícia històrica no haguessin extremat tant sos procediments, ó que'l Jurat hagués donat son veredict en sentit contrari. Abdugas institucions tenen una base artificial, perquè's fundan en sistemes jurídichs que no responen a la naturalesa de l'actual societat.

El Jurat, tal com existeix en la legislació espanyola, està molt lluny de lo que deuria ésser. Nosaltres creyém que no pot apreciar-se un fet jurídich pel sol sentit comú, si

las lleys que imposan la sentència qu'ha de seguir al veredict obeheixen a principis que no son del comú domini; nosaltres creyém que'l Jurat, si ha d'ésser un veritable representant del esperit públich, deuria poder apreciar no sols si un subjecte es responsable d'un acte, sinó també determinar en quina responsabilitat ha incorregut; però malgrat tot aixó, malgrat las dolorosas experiencias que'ns ensenyan els graves errors comesos per l'anomenat Tribunal popular, hem de reconèixer, fins en la forma defectuosa ab que avuy existeix a Espanya, que revela una perfecció devant dels procediments encarcerats, inflexibles, casuístichs de la justícia històrica.

Prescindim de si l'habilitat de la defensa ó la tossuderia del president han pogut influir en el veredict; prescindim també de las irreflexivas ovacions tributadas al processat absolt; fixemnos no més en que'ls senyors jurats, inspirats per l'esperit del nostre poble, han sapigut apreciar el fet ab criteri ample y progressiu, prescindint de las fórmulas abstractas de la Llegislació penal que pretén resoldre matemàticament aqueixas qüestions que may son idénticas, donchs depenen de las diverses condicions de la gent y del acte.

La mort d'en Garcia Victory, com digué molt bé la defensa, no causà cap alarma en la societat, y al contrari, l'absolució del processat ha sigut rebuda ab general satisfacció: de lo que's deduïeix que l'ordre social se sentia més pertorbat pels actes que realisava l'interfecte quan era ab vida, que per en Riera quan li donà mort: el Jurat ha cregut, donchs, rectament, que devia tan sols obehir a sa consciencia, y per aixó ha prescindit de la lletra de la lley per'atendre al esperit del Dret, qu'existeix, encara que no figuri en las pàginas dels còdichs.

Alguns s'escandalitzaran y dirán qu'aixó crea un precedent funest, y que no será possible la existencia del ordre juridich. Potser tindran rahó si's refereixen al existent; però a nosaltres, que pressentim l'adveniment d'un que respongui millor als drets de la Humanitat y a las lleys de la Naturalesa, no'ns fa por l'avenir.

Si nostre poble fos un remat de sers irreflexius que volen oposarse a la forsa per la

forsa, si fos dels que proclaman com a única llei la brutal de Lynch, potser si que tindrien rahó: però'l poble català, cada dia més conscient, ha comprès que pera lluytar ab els que volen condemnar-lo a una existencia artificial, qu'es com condemnar-lo a mort, no li cal més que concentrarse en si mateix y viure la vida propia, tornant impotents a sos enemichs, donchs apartantsen els obliga a bellugarse en el buyt. Y d'aquest Lynch moral no podran escaparsen els grans criminals qu'ha condemnat la opinió pública pel delict de lesa-Humanitat.

19 de janer, 1902.

DE POETICA CATALANA

FRAGMENTS D'UN LLIBRE INÈDIT (1)

XVI

DEL SONET

A propòsit del sonet recordo haver escrit anys endarrera el següent epigrama:

¿Quants homes has pres per segar ton camp?
 —Catorze contats.—¿Y per què catorze?
 —Cert qu'el blat es poch y en sobrarà algún...
 però ¡tant se val! han de ser catorze.
 —¿Quants homes has pres per segar ton cam? ?
 —Catorze contats.—¿Y per què catorze?
 —Cert qu'el blat es molt y em faltarà gent...
 però ¡tant se val! han de ser catorze.—
 Auet es l'autor qu'escriu un sonet.
 Té'ls versos a seny y ell ne pren catorze;
 n'hi sobrarà algún, n'hi faltarán molts....
 però ¡tant se val! han de ser catorze!

Y ab això hauria dit lo que penso del sonet si no'm quedessin encara altrs rahons per condemnar en absolut aquest entreteniment—per mal nom poètic—tan fútil com pernicios.

Comensant pel comensament preguntaré ab la major sorpresa «¿Per què tinch de dir

(1) Havent cridat extraordinàriament l'atenció els fragments publicats, hem resolt, d'acort ab l'autor, dar tot el llibre en edició separada, que dintre de poch sortirà a llum formant part de la Biblioteca JOVENTUT.—(N. de la R.)

per endevant: vaig a condemnar la meua idea a catorze versos forsats?... ¿Per ventura dech ni preocuparme de saber quants m'en exigirà el desenrotll del tema que'm proposo versificar?... ¿Quantes vegadas, després de terminada una composició, no he trobat que faltava algún vers o alguna éstrofa per arrodonir el pensament y bonament li he afegida! Y ¡quantes altrs vegadas—aquèstas són las més—he degut reconèixer que la ploma havia corregut massa y he cregut indispensable suprimir algún tros de lo escrit! —Recordo que del idili *La cigala y la formiga*, al rellegir-lo després d'un mes d'escrit, vaig amputarne ¡un centenar de versos!

Ergo, en el sonet, o hi sobrarà sempre algún vers o la conclusió vindrà brutalment sobtada, atapahida en els derrers versos.

Passem a un altre inconvenient. Si es ja prou difícil trobar dugas rimas justas é impecables—que no es poch demanar—¿per què imposarse la tortura de trobarne quatre? Indispensablement una d'ellas, si no dugas, han de serhi ficadas per forsa.

Item mas: ¿quina armonia resulta, després d'haver avesat l'orella a las quartetas, sorprendrela de copy-volt ab els tercets—d'una música bastant discutible quan no van sols?

Per altra part, essent sense cap dubte la més armoniosa la rima *alternada*—y entench per tal la rima d'impars ab impars y de pars ab pars—la rima qu'anomenaré *paralela*, o siga la de pars ab impars, tal com el sonet la reclama, el farà antimusical per excelencia.

Apart de tot això—que ja'm sembla bon xich massa—la llibertat en la combinació de las rimas qu'els tercets permeten deixa molt sovint en descubert el mal gust musical de no poch sonetistas. Ficséuvoshi y em donareu la rahó.

Y no vuy dir més sobre aquest punt. Escriga sonets qui senti simpatia per aquesta artificiosa joguina, però per part meua declaro que desde que vaig surtir de la classe de retòrica no n'he escrit may més, y que fa molts anys que no'n llegeixo cap, siga del autor que's vulga, per què sempre'm fa l'efecte d'un os encadenat lent unas cabriolas indignas de la seva gravetat.

Escrit l'anterior capítul llegeixo ab agradable sorpresa que Victor Hugo «no va es-

criure un sonet en tota sa vida». Avis a qui convinga, y recordi's que Victor Hugo a més d'un gran poeta es un dels primers mestres versificadors.

Al mateix temps em cau a las mans una de las darreras publicacions de Nuñez de Arce, el qual sol ser un versificador correcte. Se titula l'obra en qüestió *Poemas cortos* y l'autor va tenir la mala idea d'escriure'ls en sonets ab lo qual vé a donarme la rahó.

Si no hagués tingut aqueixa debilitat i hauria escrit may Nuñez de Arce estrofas com aquestas y altraz semblantas?

Cuando la nieve que el invierno frío
en las abruptas cumbres aglomera,
licuada por la tibia primavera
baja de Peña en Peña al valle umbrío;
el revuelto turbión que baja al río
márgenes rompe, y la corriente fiera
dilatando el estrago por doquiera
lánzase al mar con indomado brío. Etc.

¿Poden donarse més vulgaritats y ripis? Llenseu un cop d'ull demunt d'aquestos vuyt versos y descobrireu desseguida que dugas solas rimas arrossegan per forsa las altraz sis: *rio y primavera*; totas las demás son rimas *presidarias*. Y aixis sol succehir en tots els sonets, mica més, mica menos.

APELES MESTRES.

QUELCÓM SOBRE LAS VAGAS

Las vagas que aquests dias han conmogut nostre poble acabarán, com acabaien las d'avans, ja cedint els uns, ja cedint els altres. A no tardar, n'esclatarán de novas, que cada volta serán més importants y molt més difícils d'arreglar.

Las vagas son un dels efectes de la malaltia interna que aqueixa a nostra societat: no son altra cosa que manifestacions exteriors de dita malaltia.

Els arreglos y combinacions que's fan per acabarlas no son més que paliatius, remeys externs que curan las llagas visibles: no son els remeys que poden acabar ab la infecció, puig no ataquen el mal en sas arrels, y mentres aixis no's fassi, no's podrà impedir que torni aquest a manifestarse ab tanta ó més forsa que may.

Els remeys externs portan la tranquil·litat de moment; tranquil·litat aparent tan sols, puig el malestar, en el fons, continuarà existent esperant un moment favorable, un motiu, el més trivial tal volta, pera esclatar de nou. Mentres existeixi'l mal hi haurá, ab més ó menys intermitencias, manifestacions

externas, donchs tot organisme té tendencia al benestar y horror al mal: aixis es que, en presentantse la ocasió, las manifestacions apareixen, puig la Natura ajuda ab tots sos esforços al sér pera que's purifiqui, llensant el veri que l'infecciona. Mes s'ha de tenir en compte que quan la malaltia es grave y está apoderada de la sava del organisme, aquest per si sol no pot treures tot el mal, y necessita l'apoyo y cooperació no tan sols de sos elements integrants, sinó d'altres més poderosos.

L'organisme complexe Societat, quan té la sanch infeccionada, bruta, ho dona a comprendre per medi de manifestacions morbosas de tothóm conegudas (la miseria, prostitució, usura, lluyta de classes, etc., etc.); del mateix modo que l'organisme-home (simple desde'l punt de vista social, y complexe desde'l punt de vista biológico), indica que té la sanch bruta deixant veure alguns de sos órguens constitutius afligits per llagas, tumors, erupcions, etc., etc. Pera curar a abdos organismes no n'hi há prou ab el tractament extern: cal purificar la sanch mitjançant un llarch tractament intern.

La sanch ó sava que, circulant per tots els organismes constitutius d'una Societat, els hi dona la vida y las forsas precisas, com també las dona al organisme compost, es la Moral. Y al dir Moral, no'm refereixo a la Moral estreta de que tothóm parla; no a la esquifida que de petits ens ensenyaren; no a la que té per fonament antiquats dogmas, ó principis absoluts, ó teorias abstretas, no. Me refereixo a la Moral gran, inmensa; la que s'estén a tots els sers animats; la que's funda en els fets, «la que té per objecte primordial la conducta en relació objectiva directa, en tant que aquesta produheix bons ó mals resultats per si, per altri, ó per tothóm» (1). Moral que trobem lo mateix en el género humá, qu'en els altres géneros d'animals.

Donchs bé: mentres els individus-homes no adaptin tots sos actes a sos fins produhint bons resultats pera ells, pera'ls altres y pera tothóm, no podrém dir que la Moral, ó sanch del organisme-Societat, sia pura; y que, per tant, aquesta frueixi de la vida sana a que té dret y deu aspirar. Aixó sols se logra ab la esmentada adaptació.

Pera lograr aquesta, cal que tots els individus sápigam sos drets y sos devers, ja per si, ja en relació ab altri. Ja per ésser elements constitutius de la Societat: sos drets y devers vers els altres organismes inferiors: qu'eduquin bé sos sentits, que coneguín tots els medis de que poden disposar pera perfeccionar son cos y son esperit; y que usin bé d'aquests y de sos drets; que respectin els dels altres y que compleixin estrictament sos devers. Ab aixó l'individu serà perfecte,

(1) H. Spencer: *Justicia*.

y al serne lograrà'l perfeccionament de la societat en que viu, y á n'aqueix fi encaminarà tots els seus esforços. Serán necessaris grans treballs y un espay inmens de temps, es cert; però en sa hermosa tasca l'ajudarà en molt la tendència al perfeccionament que hi há en tots els organismes que constitueixen l'Univers.

Y per més que no ho logri del tot en molt temps, la Moral humana s'anirà purificant poch ó poch en espera del Jorn en que, neta ja de tota impuresa y brutícia, correrà per las venas de la Societat portant arreu la Vida y la Felicitat.

Hem examinat molt lleugerament la causa primera de las vagas, qu'ho es també de las altrás malalties socials. Conseqüència directa d'ella, de tal modo que no son altra cosa que manifestacions de la mateixa, son las que'n podriam dir causas mitjas: el malestar ja moral, ja material del individu, y la tendència d'aquest á son benestar absolut, ó sia sa perfecció. En efecte: l'individu al lluytar per la vida troba a mancar, ó troba escassos, els medis de que li cal disposar, y allavors dirigeix sos esforços á obtenirlos, utilisant en certs moments els procediments revolucionaris, qu'en la major part dels casos son contraproduhents, puig donan lloch á una forta reacció, proporcionada sempre á l'acció realitzada. Y aixó, que passa en lo material, passa en la esfera del esperit, que se sent encongít y esclau ensemps que'l cos, y lluyta també per sa llibertat absoluta, ó sia per assolir son estat perfecte.

Aixó es natural, y's comprén fàcilment al tenir en compte qu'un dels drets del home es el de la llibertat del treball.

Aquest dret es un dels més sagrats del individu; dret que té per fonaments immediats, per un cantó y baix cert aspecte, el dret á moviment y'l de canviar de lloch; y per altre'l de canviar els productes y'l de contractar. Y son principal fonament, ó sia'l mediat, es el dret á la vida.

El dret á la llibertat del treball, segons H. Spencer, (1) *es el que té tot home pera entregarse á una qualsevolga ocupació de la manera qu'ell prefereixi ó que jutji la millor, en tant que no perjudiqui á sos vehins, y qu'ell accepti las ventatjas é inconvenients que'n poden resultar.*

Aquest dret es avuy casi desconegut; está conculcat per tothóm, donchs ni'ls individus fruïeixen de totas las ventatjas á que tenen dret, ni acceptan els inconvenients que resultan, ni's preocupan de si al entregarse á sa ocupació perjudican á sos vehins. Fets que donan lloch al malestar social y que sols desapareixerán quan regnin en totas las

classes socials la educació y la ilustració veritables qu'han de portar com á conseqüència necessaria'l perfeccionament del Individu y de la Societat.

Hi há, per ultim, las causas immediatas, y son els accidents que donan lloch al esclat de la vaga: la petició d'aument de jornal, de rebaixa d'horas per part dels obrers; rebaixa de jornal, ó augment d'horas de treball, despidido d'obers, etc., etc., per part dels amos. No son ni més ni menys, en el fons, que guspiras de las causas ja explicadas, y depenen sempre de las circumstancias de lloch y temps.

Aquesta, en breu resúm, es la idea que tenim de las vagas en general, de las causas que las produheixen, com també de la manera de curarlas d'un modo definitiu.

Com ja hem dit, essent la curació radical de la causa primera llarga y difícil, es precis, mentres s'emprén el tractament pera lograla, tractar las manifestacions morbosas ab paliatius ó remeys externs.

Al ferho s'han de tenir en compte las causas immediatas que, com hem insinuat, depenen de las circumstancias de lloch y temps, á més d'altras especials (l'estat económic del país, etc., etc.). Pera curarlas, no s'ha de senyalar may una regla fixa, ni's deu copiar cegament lo qu'en altres païssos se fa; jamay s'ha de voler seguir la norma de la igualtat absoluta, aberració contraposada á las lleys naturals.

Lo que creyém que de moment fora convenient pera impedir aquestas manifestacions y preparar la cura radical, es que procuressin ab totas sas forsas els obrers, y en aquesta tasca'ls afavorissin els amos, associarse per grupos (segons els oficis) no tan sols ab la mira de resistència, sinó de lograr sa instrucció y educació material y espiritual. Que, associats els treballadors, no exigissin ésser tractats tots per igual, sinó tenint en compte sas distintas aptituds dintre son ofici, y establir en conseqüència diferents graus (aprenents, oficials, etc., etc.), ab els drets corresponents á cada hu. Y llensar de las associacions als xerrayres d'ofici y explotadors d'infelissos que, enganyantlos y entabanantlos, viuen ab la esquena dreta á costa del treballador. Aixó seria desinfectar; per lo tant, seria una mida d'higiene.

Els amos, per sa part, haurian d'associarse també, llensant d'entre ells als que per sa mala indole fossin escanyapòbres, moderns negrers qu'aspiran á xuclar la sanch del infelís que'l destí ha posat sota sos peus. No admetre cap treballador no associat, y afavorir ensemps las associacions d'obers.

Y uns y altres, amos y treballadors, mirar-se com amichs, aymarse com germans, freqüentarse en lo possible prescindint de rancúnias vellas y de ridículas preocupacions.

(1) *Justicia.*

Estudiar la forma més viable del jornal necessari y participació en las ganancias; cosa més factible que l'aument continuu del salari, donchs aquella sols tindria lloch en els anys pròspers, mentres que l'aument de jornal prescindeix dels resultats del negoci; y es, per tant, aquella favorable tant als amos com als obrers, puig a n'aquests els animaria al treball, els hi asseguraria l'esdevenir y'ls prepararia'l camí pera la vera igualtat, pera son enlayrament.

Associats tots, podrian nombrar pera resoldre las diferencias un tribunal mixte tret de son si y presidit per una autoritat popular: may per un més ó menys atrabiliari, y casi sempre ignorant, delegat del poder central.

Aquests son, al nostre modo de veure, els remeys més apropiats al objecte propost. Tal volta molts els miraran avuy com á ridiculs idealismes; possible es també que més endavant els vulguin aplicar y ja sigui tart. No sempre es cert el refrá que diu: *Nunca es tarde cuando llega*. Tant pot creixe'l mal, tant pot extendres en sas manifestacions, que l'organisme entri en plena descomposició!

Al acabar, dech felicitar á la Comissió del Ajuntament qu'ha tractat d'arreglar las actuals vagas. No tinch confiança plena en el camí que s'han proposat seguir, però de tots modos, sa conducta es digna de lloansa, no tan sols per las bonas intencions, sinó per haver volgut treure la missió de curar el mal de mans d'un delegat del Poder central. Aquest, tal com está avuy en nostre país, es també una manifestació morbosa de la impuresa de la sanch del Estat espanyol; á més, que hi há molts delegats del poder que no tenen altra mira que fomentar, pera sas conveniencias particulars, todas las impuresas de la Moral social. ¿Cóm podem esperar-ne d'ells (del Poder y de son delegat) res de bo, ni per lo que son, ni per lo que fan, ni per lo que representan?

O RINNOVARSI O MORIRE

REFLEXIONS.

Aquestas dugas melódicas paraulas del gran poeta italiá Gabriel D'Annunzio, m'han fet reflexionar. com si ellas fossin paraulas d'un sant llibre y jo fos un solitari asceta

cercador de la veritat divina y saludable, de la veritat perfecta y eternal. Y han fet revisar en mon cervell ideas que inconscientment formavan part del meu jo espiritual, com forman els arbres inconscientment las sagradas boscurias ahont las ánimas gaudeixen del amor y del silenci misteriós y dols. Y m'han omplert aquestas dugas paraulas, tan senzillas y harmónicas, d'una gran esperança y d'un gran goig, esperança qu'ha vestit de vert á mon cervell, y goig que l'ha embolcallat de raigs aurífichs, com si fos un món d'ideals foscos qu'ha rebut la Nova y ha fruhit ab son contacte pur y ple d'Ideal. Y he reflexionat ab els ulls cluchs y ab las orelles closas, sobre aquestas paraulas, y he cercat sa harmonia interior y son sentit més propi y més intern, com monjo mitjval cercant el sentit ignorat y misteriós dels signes infernals dels pergamins grochs y polsosos. He cercat y he vist en el fons d'eixas paraulas una gran bellesa y una serena y admirable idea que deliciosament m'ha ubriagat... Y en somnis d'ubriach he reflexionat intensament sobre'l renovament, y he vist ab clarividencia'l dogma nou...

Hi han en todas las llenguas, en las de sons negrenchs y ritmes sechs, y en las de sons blavenchs y ritmes suaus, y en las de sons blanchs y ritmes llarchs, paraulas plenas de santetat y música y paraulas vulgars, paraulas dolsas com flors primaverals, y paraulas punxants com espasas; hi han frases bellas com *andantes* harmónichs ó minuets y frases anti-estéticas y pobras, com casa de mitjats del passat sigle; hi han frases ritmicas y frases sense ritme y sens ánima.... *Renovarse* es paraula santa y dolsa com sospir, y *renovarse ó morir* es frase plena de ritmica harmonia. Al dirla un home sent un suau desmay, com si un petó de dona li dansés per la cara y devallés fins al fons del esperit, y en ell deixés l'essencia de son suau plaher... Un home se sent tot harmonia al dirla internament... *Renovarse ó morir!*... Tota la vida viu en aquesta frase, il·luminantla.

Y al llegirla—oh, gran poeta y forjador d'éssers!—he volgut y he pensat:

—Vull renovarme, vull ferme nou y gran;

sobre mas cendras vull tornar á viure y á gaudir, y vull que aquestas siguin alhora'l meu bressol y la meua tomba; vull ferme sempre nou, essent eternament jo. Y mas obras serán arbres plantats pels brassos meus en l'uberrim y gran jardí del món: els primers petits, els últims grans, y al mitj algún arbre mort avans de nàixer.—

Y he pensat ademés:

—S'ha de triar entre viure y morir... Y jo vull viure renovantme sempre, vull perfeccionarme y engrandirme. Y escoltaré'ls consells dels bons vells qu'han vist y han viscut, y escoltaré'ls consells dels joves nostres, y aprendré de la vida y de las ánimas, y tindrè sempre'l cor badat á tot, com flor ampla y hermosa...—

Y he sentit que la paraula evangélica germinava dintre de mas entranyas, y he vist en l'horitzó una claror argentada y majestuosa.

Un dia arribará en que la vida, ja cansada y marcida, no voldrá renovar-se ó no podrà, y aquell dia, quina nit será blanca com aubada, s'entregarà á la mort com dona encesa á son ayment darrer, mentres el cel—com dius tu, gran poeta—somriurá...Y aquell dia un ayre fret y sech passarà pel jardí y matará, ple de tragedia silenciosa, als arbres tous y febles plantats en temps passats.

Y la frase profética s'extén alegrement per tots els ayres... Totas las cosas van transformantse dolsa y bellament, y las donas també: primerament capolls, després clavells ó lliris, després suaus magnolias y després, á la fi, á la gran posta, fullas secas, caygudas, en catifas de Smirna ó en el fanch negrós dels arrabals...

EMANUEL ALFONSO.

«ELS PIRINEUS»

DEL MESTRE PEDRELL

III Y ULTIM.

No trobém el segon acte d'aquesta obra al mateix nivell del anterior, y creyém qu'en bona part deu atribuhirse al caràcter que pren el llibre per l'exagerat predomini del element històrich, que s'accentúa encara més en l'últim acte y contribueix á la pesadesa de moltas de sas escenas.

La nota religiosa es la més ben sentida é interpretada de tota la segona part. No hi ha dubte que'l cant dels monjos al alsarse'l teló produheix tot l'efecte que's proposa'l compositor y realsa notablement el valor de la escena. Ha sapigut el mestre Pedrell triar bé'ls materials en els richs arxius de nostra música religiosa, y ferne un quadro en que las diferentes formas en que apareix el cant litúrgich están magníficament combinadas. Però encara trobém major mérit en la excelent combinació d'aquest cant ab el de *Raig de Lluna*, qu'hem sentit en l'acte anterior y que, á pesar del seu caràcter, ha sigut enllassat ab la religiosa cerimonia d'una manera que no pot ésser més encertada.

Segueix un diàlech entre *Raig de Lluna* y Sicart, y la escena entre aquests y'l comte de Foix, que si bé son un y altra de bastant interès dramàtich, no trobém el musical sostingut al mateix nivell. Ne podém dir, per tant, páginas de tranzició que'ns conduheixen á la gran escena del enterro ó *marxa fúnebre*. Es d'aplaudir al compositor per la manera com ha tractat tota aquesta escena, fugint de fàcils efectismes pera trobar accents molt d'acort ab la situació, y ressortint per demunt de tot la sobrietat en els recursos empleats. Aquesta sobrietat voldriam també haverla trobada en alguns critics que no han mirat prim en parangonar-la ab l'enterro de Titur el en la més gran obra de Wagner. Creyém que aquestas comparacions fan més mal que bé pera lo que's tracta d'enlayrar ab exageracions que á res conduheixen y que no podrian resistir els arguments d'una seria discussió. Però en aixó l'autor no hi té cap culpa, y encara més hem d'aplaudir-lo precisament per no haverse proposat assolir semblants esferas.

La relació de *Raig de Lluna*, que ve poch després, proporciona al mestre Pedrell ocasió pera escriure un altre número de música dels que, en nostre concepte, més s'adaptan al seu temperament. Trobém aquest fragment verament deliciós, fresch en sas melodias y d'una gran justesa ab la lletra. Dels tres temas que forman la relació n'hi há dos, en particular, que son dels més hermosos de l'obra. Es un d'ells el mateix tema qu'ha servit de base á la *marxa fúnebre*, y en que

l'autor se val d'una popular cansó de bressol, aplicada aquí ab gran talent. L'altre tema, també popular, es d'un sentiment molt fondo y una melodia inspiradíssima, que'ns sembla casi insubstituhible pera las frases a que s'ha adaptat.

Desd'aquí al final del acte decáu l'obra lírica, segons nostre modo d'entendre. El sentiment de patria que s'accentúa en el resto del drama no ha sigut interpretat ab la inspiració que requeria, y al creixe l'acció en interès dramàtic, no creix ab igual intensitat el drama líric. La melodia que'l compositor emplea pera interpretar el cambi que s'ha realisat en l'ànima del comte y sa resolució de lluytar per la patria, ens resulta marcadament vulgar, tant en el fons com en la forma. Sembla que'l mestre, que tantas probas de bon gust ha donat, se deixa enlluernar momentaniament pels motllos de comú empleos en l'òpera, y s'hi entrega per complet.

Més qu'en lloch ha tingut el mestre Pedrell de pagar las culpas del difunt Balaguer (que al cel sia) al posar en música'l tercer acte ó tercera part de la trilogia, qual llibre es una de las més garrafals equivocacions qu'hem vist sobre la escena (1). Del sentiment de patria que hi batega constantment podem dirne lo mateix qu'avans: el músich no l'ha sentit ab tota la elevació qu'era de desitjar, y tant en els temas que tenen aquell sentit, com en la construcció de las principals pàginas guerreras, no'l trobem exempt de la vulgaritat avans esmentada. Devem fer una excepció pera'l to de clarins que sona en la escena, d'un excelent efecte, tant per lo inspirat y típic del tema com per sa magnífica armonisació.

Prescindint, donchs, de tota aquesta part guerrera, himne dels almogàvers inclusiu, ens fixarem sols en las cansons de *Raig de Lluna* y *Lisart*, las dugas notas tendras del acte y en las que també ha estat encertat el mestre Pedrell. Nosaltres preferim la primera, a pesar de que l'altra es la qu'ha arrossegat a tot el públich. Y la preferim precisament per aixó, per ésser de menys efecte ó romanticisme, però, en cambi, més original de factura y més encaixada dins del quadro. La cansó de *Raig de Lluna* es, per tant, digne coronament de las qu'ab tant acort s'han anat succehint durant l'obra.

Esperém no ésser titllats d'heretjes per no haver sapigut entussiasmarnos ab la célebre *Cansó del estel*, que pera molts ha vingut a constituhir el clou de l'obra. Donchs ab la mateixa sinceritat y bona fe qu'hem anat po-

sant de relleu totas las pàginas de la partitura que'ns han semblat mereixeho, hem de dir que la de que ara tractém, ens fa tot l'efecte d'una *romansa de saló*. No hem de negar sa inspiració, com n'hi ha també en moltes d'aquest género: lo que discutim es el género de música, el seu marcat *corte d'òpera*, del que'l compositor n'havia fugit en casi tota l'obra. Es de las pocas concessions al públich que trobem en tota ella, encara que hagi sigut involuntaria. Y per si no tenia encara prou aquest caràcter, ha vingut a donar-li la manera com ha sigut interpretada.

La senyora Grassot, artista debutant, qu'ab ella ha obtingut un éxit dels més grans, es de lo milloret qu'ha sortit en nostre país aquests darrers anys, puig demostra més interès y expressió en lo que canta que moltes d'altras, però li falta escola. Si'n possehis seria ment, no cantaria aquesta pessa a tall d'aria italiana, ni prodigaria'ls calderons que no's troban en la partitura, sobre tot en els tres compassos finals de cada estrofa, que l'autor mana allargar molt, però no quedarshi adormida. Y las deficiencias del seu estil de fraseig varen posarse més encara de relleu al cantarne un fragment en català, puig ho feu ab tan mala pronunciació y falta de claretat, que fins qualsevol extrangera n'hauria sortit més ayrosa. Aquesta artista, a qui parlem ab franquesa, per lo mateix que'l seu triomf li ha donat un sobtat ascens, del que molt ens en alegrém, podria fer coses de profit si's decidia a cambiar d'ayres.

Dels demés lo millor será no parlarne, exceptuant a la senyora Parsi Petinella, qu'ha fet una creació del tipo de *Raig de Lluna*, a pesar del seu defecte de cantar sempre a plena veu, per afany de lluhir la molt potentia que posseheix.

El mestre Goula, tan bon concertador com sempre, ha montat l'obra de manera que mecànicament no's pot demanar més. Però es una gran llàstima aixó de no poder anar més enllà de la mecànica.

No volém terminar sense donar novament nostra coral enhorabona al mestre Pedrell per las hermosas pàginas musicals que sa obra conté y pel magnífich pas qu'ha donat al cercar ab complerta bona fe un gran ideal artístich. Pera lo successiu li desitjem més acort en la elecció del poema, puig en nostra terra hi ha llegendas molt apropiadas al seu objecte, millor que totas las historias més ó menys veridicas.

JOAQUÍM PENA.

(1) Prova d'aixó es la ridícula escena entre Foix y Roger de Lluria. No devia portarse a las taulas aquest gran personatge pera ferli representar un paper tan desayrat. O si no, fer com ab Pere III, *che non parla*. No hi há manera de posar música a lo qu'es y será sempre antimusical.

FRANCISCO PI Y MARGALL

Estudi del medi ambient en que's mogué: Espanya; Catalunya.— Sas obras: *Las Nacionalidades*; *Estudios sobre la Edad Media*; *Reacción y Revolución*; *Las luchas en nuestros días*; *Historia de la pintura*; etc. Consideracions sobre cada una de ellas.—Sa personalitat.— Pi y Margall y'l poble.— Conclusió.

II

SAS OBRAS: «LAS NACIONALIDADES»

MPROPIA la escena en que's mogué la gran figura d'en Pi y Margall, com acabem de veure ab el lleuger estudi qu'hem fet del medi ambient, y del caràcter del terror del que'n tragué engenial síntesis la essència de

la seva personalitat, passém ara a estudiar ràpidament sas manifestacions, ó sian sas obras, per acabar detenintnos en la observació de la influencia qu'exerciren en el poble, y en l'apreciació que d'ella aquest ne feu.

Seria inútil, encara que'ns ho proposéssim, penetrar fins al fons de tot d'aquests fets, perquè la mateixa grandesa del home que'ns ocupa fa qu'enlluherni mirat d'a la vora, y que sia precis, pera sotmetrel a un examen just, mirárel desde lluny, y ara com ara encara estém en plena escena rodejats dels mateixos elements que á n'ell l'embolcallaren y contra'ls que dirigi totas sas forsas. Estudiarem donchs, fins allà hont ens ho permeti la proximitat de sa existencia, y més que ab l'intent de ferne una critica, que de ma ploma no pot sortir sinó admirativa, ab el de rendir l'homenatge degut al apóstol de la Llibertat y al reconeixedor de la independència dels pobles y dels individus.

Varias son sas obras, totas ellas importants. Politicas las unas, sociológicas y filosóficas las otras, no trobarém en cap d'ellas sinó paraulas de vida, música de llibertat y essència d'amor que las fa atrayentas y las hi dona un ambient de tranquila sublimitat. Desde'l seu llibre *Las Nacionalidades* fins á la darrera conferencia y'l darrer article eixit de sa ploma, sa obra es tan una, que cada un de sos llibres no semblan sinó capituls

d'un llibre complert que portés per titol *La Rahó*. Tanta es la unitat del home que'ns ocupa y tal l'altesa de miras de totas sas manifestacions, fossin quins fossin els rams del saber á que las dirigís. Ben cert qu'es sols una la Veritat y tot convergeix á ella: per aixó en els grans homes, quan més s'hi aproximan, més hi distingim la unitat de conceptes y la precisió en la direcció de llur voluntat.

El seu llibre *Las Nacionalidades* es el cant més intens endressat á la llibertat dels pobles, es l'himne més grandióssim entonat en honor de la Naturalesa y del individualisme de las agrupacions naturals. Es impossible de comprendre com, després d'obra tan magistral, tan clara y rahonada, el poble espanyol tot no s'hagi sentit fecundat del esplendorós principi de l'autonomia. Bé sé que la meva manera d'apreciar la qüestió, dada la educació que tinch rebuda en mitj de principis de llibertat, pot ésser apassionada, mes també sé qu'en l'obra d'en Pi y Margall s'hi respira la majestat tranquila de las obras gregas, hi campeja com á reyna absoluta la rahó lliure de tota altra passió que no sia'l desitj del bé de la Humanitat y l'abolició del absolutisme, y las deduccions en ella fetas no son fillas sinó de l'estudi dels fets, de la observació dels actes de la vida dels pobles, del anàlisis profund de l'ànima de totas las agrupacions qu'en el món han tingut lloch; y jo, si puch comprendre que las opinions sobre las cosas poden ésser variadas y deuen serho, dada la diversitat de la naturalesa del home, no puch capir que aquestas opinions puguin jamay ésser contraries y oposadas á la rahó recta, contraries y oposadas al bé de la Humanitat y á la llibertat dels pobles y dels individus, y contraries y oposadas á lo que'n resulti de la observació y anàlisis dels fets reals.

Las Nacionalidades d'en Pi y Margall haurian d'ésser, pera'ls estadistas y politichs que cercan la felicitat dels pobles aquí en la terra, lo que la Biblia es pera'ls homes que la cercan allà d'enllà del espay, en altres mons. En aquesta obra hi trobarian no solzament vagas aspiracions, desitjos més ó menys esblaymats y esperansas més ó menys fermes y precisas, sinó que, á més de las aspiracions, desitjos y esperansas que bategan en l'obra, com instinctivament en l'ànima de tots els pobles, malgrat aqueixos no se'n donguin compte, hi trobarian la solució, la manera d'assolir la realisació complerta de la felicitat de las nacions, el modo de posarlas en camí pera que marxín vers el Llevant del progrés y corrin á banyarse en els espléndits raigs del sol de la vida verdadera. Esperit práctic en Pi y Margall, el de tots els sabis que no comprenen cap manifestació de la huma-

na intel·ligència que no vagi lligada ab la manera d'ésser de la Naturalesa; observador de la realitat, qu'ha vist que'ls arbres no's donan per satisfets cumplint el grandios acte de la circulació de la sava, sinó qu'espletan en flors qu'embauman l'ambient y en fruyts qu'apagan la set dels caminants, no'n té prou ab donar satisfacció á la intel·ligència presentantli un estudi profund de la Humanitat en la Historia, sinó que vol donar aromas que's percebeixin realment, y vol apagar la set de llibertat dels pobles qu'en penós romiatje, cayent á cada pas, caminan desorientats per las tresqueras del Temps. Per aixó la seva obra no termina quan deduheix dels fets observats que la llibertat dels pobles es l'únic principi vital que pot salvarlos, y que la federació es l'única forma de constitució qu'entranya llibertat, sinó qu'estudia'l sistema federal profundament, l'obra com una magrana, separa de la massa las pel·lucles que divideixen els grupos de grans, barreja'ls grans, las pel·lucles y las clovas, y'ns ho presenta ensemps sobre las ricas safatas de sa concepció y de son criteri. Torna després á colocar els grans en el seu lloch, torna á n'el seu las pel·lucles que divideixen els grupos, pel·lucles primas, transparentas; torna després á embolcallar el conjunt ab la clova y torna á mostrarnos y oferirnos la magrana sencera, una, formant una fruyta, una sola fruyta saborosa, ahont cada gra es un gra, cada grupo de grans un grupo, y tots junts una sola fruyta pletórica, sadollada de suchs. Aixis son las nacions, tal com las concibeix en Pi y Margall per la Rahó y per la Historia; aixis éll voldria que fossin, aixis éll voldria la Humanitat sencera: una magrana geganta en la que cada Estat fos un grupo de grans. ¿Qui ha parlat de divisió, qui d'antihumanitarisme, qui de separació d'unitats naturals, qui d'utopies? Cap divisió tan horrible com la que tanca la uniformitat en son si; cap cosa tan antihumanitaria com els grans Estats absorbents y absoluts; cap separació d'unitats naturals com aquestas unitats fetas ab la espasa, signadas ab sanch y lacradas ab las llosas dels sepulcres ahont jauhen assassinats els drets, las llenguas y'l carácter natural y esperit de llibertat dels pobles y de las nacions; cap utopia tan utopia com la de voler encadenar el foch y posar trabas als núvols; y l'esperit dels pobles y sos ideals, son el foch y'ls núvols que'ls absolutistas volen empresonar... Mes no es ma tasca advocar per l'obra d'en Pi y Margall, sinó explicarla... Mes no es tampoch sa obra de las que's recordin sense que llàgrimas d'amor iixin dels ulls, y sense que l'entusiasme bategui en nostres cors, porque sa obra es la llengua de foch que'ns invita á la predicació á nosaltres, apóstols del Crist de la Llibertat, en quinas mans, com pera escarni, hi posaren la canya de la República del 73, corcada

pel cantonalisme qu'atiaren els reaccionaris.

Ressenyém, donchs, l'obra d'en Pi en tota la extensió que'ns concedeixi la de las columnas d'una revista. *Las Nacionalidades* está dividit en tres llibres. El llibre primer está dedicat al criteri pera la organisació de las nacions. En Pi y Margall se proposá escriure un llibre útil y clar: y tal com li dictá sa voluntat, el llibre eixi de sa ploma. Panteista com se declara en sos estudis sobre la Reacció y la Revolució, tota sa devoció es per la Naturalesa y pels seus fets; d'aquí que sas conclusions totas sian fetas en conseqüencia de la observació dels fets reals. No podia, donchs, d'altra manera comensar son llibre primer que per l'estudi dels pobles en el transcurs de la Historia, y aixis ho fa. *Confesso* — son sas primeras paraulas — *que no estich pas molt per las grans nacions, y estich encara menys per las unitarias*. Heusaquí en dugas ratllas definit tot el llibre primer. Ellas son la definició de sa manera de pensar, y no per anar al devant del llibre indican menys que sian la deducció de son estudi, porque si bé diu Balmes que las definicions de las cosas han d'anar al final de sa explicació, es al final de sa explicació individual ahont se li presenta á n'en Pi; mes al exteriorisar la idea general, al donarla al proxim, ja traslluheix el seu carácter y la seva manera d'ésser, y sembla dirli al lector, ab aquella senzillesa que tancan las descripcions helénicas: «A n'aquí m'han dut els meus estudis, á n'aquí vull conduhirte á tu. Ja sabs, donchs, ahont aném: segueixme si vols.» Y no's pot fer menys que seguirlo, porque'ls vaixells més grossos segueixen las corrents del Océa. Y se'l segueix en la observació dels pobles grans de la Humanitat corsecats per l'absolutisme, y en la dels pobles petits plens de vida y fortalesa. Ell ens porta á las Termópilas, ahont els innombrables exércits de la Persia son deturats per un gratat d'homes, y'ns ensenya com un sigle més tart Alexandre, al cap dels Macedonis, sotmet aquell gran poble y porta sas armas victoriosas fins á las riberas del Indo. Ens recorda la grandiosa epopeya del poble fenici y la del poble grech, y com la petita República de Roma, s fa mestressa del món y troba en sa extensió sa mort. Ens recorda com Roma troba una tomba á sas llegendes en el Nort d'Europa, territori ocupat per una munió de pobles. Ens fa veure com per la consolidació de la propietat y de l'autoritat, els pobles cauhen en la servitut del feudalisme, y com d'aquest estat penible'n surt Europa mercés á la reconstitució de las petitas nacions, federadas ó no á las grans monarquias. Ens mostra com, al apareixe altra volta la idea dels grans Estats cap al sigle xv, torna á imperar l'absolutisme que pesa tres sigles més sobre la nostra rassa, y com la llibertat troba un refugi á Alemania, tota ella federada, á Ho-

landa, ahont las Set Provincias son autónomas, y á Anglaterra, ahont á horas d'ara'l comtat y'l municipi son encara casi autónoms.

Seguint son camí, de las antigas passa á las modernas, y com avans en la Historia, ara en els fets presents, troba la grandesa, la llibertat, la dignitat dels individus y l'esplendor dels pobles en las nacions constituidas baix el regim autonómich.

De sa clara y concisa critica de la vida dels pobles, passa á estudiar la formació de las grans nacions y'l criteri que pera ella ha prevalscut. La identitat de llengua, las fronteres naturals y la Historia, com á criteri legalisador de las grans unitats, passen, esmicolats sota'ls punts de sa ploma, per una critica intensa, lliure y gran com ho es la Naturalesa, y sols esclava dels fets y de la rahó. No'n surten més ben guarnits y sencers, ni'l criteri de las rasses ni'l del equilibri europeu com á justificació de las grans unitats, del estudi profund á que'ls sotmet.

Y no arriba á la solució del problema de la reconstitució de las nacions sense dirigir son esguart vers la Polonia, sense clamar per sa llibertat, sense fuhetejar ab sa critica la barbarie de las nacions destructoras d'aquella altra qu'encara avuy gemega sota las urpas d'un ós y'ls cascos dels granaders.

¿Quina es la solució que dona al problema? Després d'haver vist las sangnantes guerras qu'han devastat á la Humanitat pera assolir ó impedir la dominació d'un poble sobre d'altre, en Pi y Margall ens afirma que'ls pobles deuen ésser amos de si mateixos y que contra tot estrany el dret es etern, com afirmavan els antics en son conegut proverbí *Adversus hostem æterna auctoritas esto*. El dret contra'l dominador no cessa ni un moment, perque l'individu collectiu es respectable, y la violació dels individus no's justifica ni pel temps, ni per res; no admet, pera sotmetres á la voluntat estrangera, ni la prescripció ni la forsa, donchs la protesta es sempre latent. Podrán els pobles oblidarlo l'exercici d'aquest dret quan la forsa d'assimilació dels dominadors y l'afinitat ó similitut de las rasses arriban á fòndrels en un, com succehi ab romans, gots y'ls pobles que dominaren, ó com succeheix ab els Estats Units y las Repúblicas qu'han anat acoblant á son entorn mercés á son regim ràpit y especial d'assimilació. Però'l dret es sempre constant mentres la federació no sia la regla de conducta que'ls regeix: perque la federació, l'autonomia dels pobles, no es més que l'exercici del dret de llibertat y govern propi. Per aixó si serian santas las insurreccions á Polonia, no serian justificadas á Hungria, que sols per vinculs federals permaneix unida á l'Austria. Perque'l pacte, la federació, l'autonomia, com diu en Pi y Margall, purgal vici d'origen qu'entranyi la reunió de

dugas nacions. Perque la federació es la vida es la forsa, la grandesa, la pau, el progrés. Ho pregonan la Rahó y la Historia, fonts en las que hi beu el nostre filosof. Perque la federació es la unitat, la verdadera unitat, la unitat en la varietat tal com se'ns presenta en la Naturalesa. No aquella unitat que vol que un arbre sia tot tronch, ó tot fullas, ó tot fruyt; sinó aquella real d'un arbre ab tronch, brancas, fullas y flors. La federació es la unitat sanitàosa que no deixa lloch á qu'en l'arbre cap part no desempenyi sa funció, y qu'exclueix la existencia del corch qu'en l'arbre ibèrich al present li rosega las entranyas en el bell mitj de son cor.

Heusaquí la solució del problema polítich de nostres dias: el reconeixement dels drets naturals de las agrupacions, quina constitució no es deguda sinó á la federació, donchs l'individu dintre la familia, (1) las familias dintre la ciutat aproximadas per la necessitat del cambi, y las ciutats dintre'ls territoris per la mateixa necessitat engrandida, pel pacte y sols per ell han verificat l'aproximació y han realisat la unió pacíficament. La espasa, al voler imposar y sellar las unions, no ha fet sinó obrir las feridas per hont havian d'escaparse las forsas totes dels pobles.

Heusaquí l'esperit y la essencia del llibre primer de *Las Nacionalidades*, que termina cantant las excelencias de las petitas agrupacions, després d'haver refutat las objeccions presentadas en contra de la federació y de l'autonomia dels pobles.

Arribada á n'aquest punt, l'obra teórica d'en Pi y Margall ja es complerta; el caràcter y la personalitat política del autor, ja quedan definits. Però, adorador de la realitat, l'autor no podia donar sa obra per finida sense portar á la pràctica, sense presentar ab reglas aquella solució que acabava de deduir dels seus estudis. Y aquí, en el pais dels idealismes buyts y sense finalitat; en el pais ahont el govern es exercit per homes qu'estudian las solucions als problemas polítichs quan están en possessió de la cartera ministerial, y ahont passen pel poder totes las mitjanias nacionals sens idees, principis ni conclusions, en Pi y Margall, que no s'accontenta ab sentar son gran principi de la federació, sinó que dona la fórmula, ab sas reglas y sos detalls, es tingut per idealista, y sa vida's considera fora de la realitat. Hermós pais aquest, ahont sols son reals las fantasmagorias del

(1) En Pi y Margall comensa á reconeixel pacte en la ciutat, mes jo li veig ja dintre la familia, que comensa pel pacte explícit de la unió de dos individus de sexe diferent, y's continua pel tàcit dels fills y'ls pares admetent la patria potestat. Que aquesta no es de lley natural, sinó de pròpia voluntat, ho proba'l que's continui per tota la vida, á voltas, á pesar del terme fixat per las lleys, y que á voltas se trenqui avans d'aquest terme. Si fos natural, seria fatal.

fanatisme! No ha pas cambiat gens, de molts sigles ensà: ja sota sas bellesas naturals, sos taronjers en flor y son cel seré, ja sota'l bell jardí de las Hespérides, el Tàrtar hi tenia son domini ab tots els sufriments y cástichs de la Divinitat. Las boyras indecisas de lo incompreensible y de lo absolut, son aquí lo real; lo real, lo práctic, el bé positiu de la Humanitat, es lo titllat d'ideal. Per aixó en Pi y Margall es apreciat per la massa com idealista, perque la seva obra es d'amor, de benevolensa al home, de felicitat positiva, práctica y realisable, ab aplicació de reglas que no's limita á endevinar, sinó que precisa, concreta y ofereix al lliure examen.

L'estudi y exposició d'ellas es l'objecte dels llibres segón y tercer de sa obra política capdal. Si en el segón d'aquests l'análisis y estudi que fa d'Espanya posa sos principis en disposició d'ésser aplicats sense vacilació ni dubtes, en el primer l'interés que desperta es ja no sols particular á nostra península, sinó d'interés general á tot el món. El principi federal, en ell desenrotllat sobria y grandiosament, es la ciencia política recullida en unas páginas y oferta á tota la Humanitat pera sa salvació. Y tant en un com en altre dels llibres, en Pi y Margall se'ns presenta en tota la intensitat del seu geni, despleganhi tots els resplandors de la seva personalitat. En l'estudi de las lleys particulars, se'ns hi presenta com á eminent jurista; en el de las lleys políticas ó constitucions dels pobles, com á estadista genial; en el dels fets del temps, com á historiador profundament observador, y com á filosof y sociólech altruista superior, en l'estudi de las ideas y de las necessitats materials que fa dels pobles qu'analisa.

Son llibre *Las Nacionalidades* es l'obra política capdal eixida de son geni. Finida l'any 76, las ideas qu'entranya, las solucions que presenta, las observacions que s'hi trasllueixen son encara, en aquestas fetxas, ideas, solucions y observacions de verdader progrés. El poble no ha pas avensat, es cert, mes no es pas á aquesta circumstancia deguda la superioritat actual qu'encara tanca l'obra d'en Pi. El poble podria haver progressat, y ella seria encara superior; perque ho será sempre mentres el progrés no hagi fet arribar al poble á la práctica del amor y de la veritat, y amor y veritat constituheixen la essencia, l'ànima y la finalitat del llibre *Las Nacionalidades*.

LA NATURALESA

Y LA INFLUENCIA

I

De la consideració del home, lo primer que se'n treu es la exactitut de la distinció que fa Delbœuf (1) entre «el sér incomplet qu'está en camí de completarse y'l sér perfet que ja no pot fer més que morir»: per lo tant, qui vulgi estudiar al home no s'ha de limitar al del segón cas, ó sia al adult, sinó que l'ha d'abarcara desde'l naixement.

Quan l'home neix es una forma qu'esclata, un acte que acaba de sortir de la potencia que virtualment el contenia. Y aquesta forma, que fins qu'ha esclatat no ha existit, y aquest acte, que no ha sigut fins que s'ha després de la potencia que l'ha precedit, ¿s'ha produhit ell mateix? ¿es autogen? Es clar que no. «Perque (2) pera obrar es necessari existir; el no-res, res pot fer; donchs pera ferme á mi mateix hauria hagut d'existir avans de comensar á ésser, y aixó es una evident contradicció.» Al home l'ha engendrat quelcòm preexistent á n'ell: com tot efecte reconeix alguna causa. Igual la part física que la psíquica l'ha rebuda; es dir: s'ha rebut á si propi enter y verdader. Se troba al món perque li han portat, y s'hi troba de la manera que la Naturalesa l'ha fet. Com diu Letamendi (3), «al individuú vivent sos progenitors li donan, de bona gana, materia, forma é impuls viu inicial.» De modo que, segons expressió d'en Sibiude (4), «res tenim que sia verdaderament nostre y qu'estigui totalment en el nostre poder, sinó solament l'amor, y... l'amor per sa naturalesa es un dó» y un dó també es cosa que's reb.

Al neixe, l'home no es, en rigor, més que una llevor del home propiament dit (5): es un embrió que d'embrió no passaria si quedés verge de la Influencia que té de fecondarlo, si no rebés (6) «la materia y las forsas requeridas pera creixe y multiplicarse, que de mala gana'l món li presta.» En aquest estat embrionari l'home es tot Naturalesa y mereix ésser detingudament estudiat. L'ho-

(1) Delbœuf: *La materia bruta y la materia viva*.—Cap. IV. II.

(2) Fenelon: *L'Ens infini*.—Cap. IV.

(3) Letamendi: *El hombre en acción*.—*Génesis de la vida*.

(4) Sibiude, citat per M. Bové en son *Assaig crítich* sobre aquell filosof. Cap. VI.

(5) Delbœuf.—Obra citada, Cap. V.I.—al home'l considera com una llevor fins qu'es adult, y diu: «els animals superiors tots son, en una part de llur existencia, ous que caminan. Després del període d'incubació, el període uteri, ve un període actiu en que'l jove animal prepara son pervindre, l'estat larvari. L'adolescent es la oruga quina papallona es l'adult.» L'apreciació no pot ésser més justa.

(6) Letamendi: lloch citat.

me-embrió conté virtualment un home en sa plenitud; però no pas l'home abstracte ni l'home que la Naturalesa y la Influencia enmaridades produhirán, sinó un home distint d'aquest y de tots els altres, que fora no més y purament el desenrotlló, l'ampliació del home-embrió, si aquest pogués prosperar per sa propia y exclussiva virtut, sense'l concurs de la Influencia. En aquest cas l'home fora, en sa plenitud, com ho es al neixe, res més que la suma algebrica de la Naturalesa y de las qualitats, positives y negatives, de tota sa ascendencia; ó, en termes més precisos, la resultant de tots sos progenitors segons llur respectiu estat en els moments generadors.

En tot individu hi notaréu una munió de senyals característiques que son ben bé naturals, originaries. El sagell de la rassa, no sols d'alguna de las grans rasses primitives, sinó també de las d'ordre inferior, qu'han influhit en sa genealogia, y ademés certs trets individuals que d'un modo remarcable hagin tingut sos ascendents—fenomen qu'ha rebut el nom de *lley d'herencia*.—Per regla general no més apreciem els solchs fondos que'l passat deixa en l'individu; mes, el que'n sia difícil, ó per nostres deficients medis d'observació inassequible, apreciar las ratllas menys remarcadas, no implica l'ausencia de ditas ratllas; ans bé la lògica'n porta á afirmar que las tals ratllas existeixen, perque pera existir tenen els mateixos motius que las grossas. La Naturalesa obra sempre matemàticament y no per aixó que l'home, ab incompreensible irracionalitat, ha batejat ab els mots de *capritxo*, *acás*, *casualitat* y altres de consemblants, paraulas buydas com tantas més sols representatives d'absurds. El pare de Nerón, al neixe aquest, dantse exacte compte del pervers origen de la nova criatura, exclamà: «*De mi y d'Agripina, ma esposa, res més pot sortirne qu'algun monstre aparegut pera la calamitat pública.*»—«Heusaquí—diu Delbœuf (1)—per que'l fill

hereta de sos pares y conté en si, d'una manera més ó menys fácil de desxifrar, sa historia.»

A voltas veyém qu'apareix un individu ab qualitats distintas de las qu'havian revelat els progenitors, y algú podria senyalar aquest fet com una excepció de la regla; però es que aquí no hi há regla, sinó lley. Dugas sals diversas se descomponen y llurs elements forman altrás dugas sals; pera produhir un sulfat no es precis un altre sulfat. Aquesta es la explicació del fet demunt anotat, qu'en realitat es una confirmació de la mentada lley.

Reflexionant á la lleugera, podria semblar, després de lo que queda dit, que d'un mateix matrimoni sols n'haurian de neixe fills absolutament idèntichs entre si, y la realitat no'ns mostra aquesta identitat ni entre germans bessons. Pera destruhir semblant objecció, cal recordar que fins aquí no més parlo del home-embrió, no del home en sa plenitud. Conforme veurém més endavant, dos homes que al neixe fossin del tot idèntichs, anirian diferenciante, adquirint personalitat propia y distinta á mida que sufrisin influencias diversas, y aixis mateix veurém qu'es impossible—ab la impossibilitat moral de sentit comú, de que'ns parla Balmes en sa obra capital,—sotmetre á idènticas influencias á dos homes que's pogués trobar idèntichs en estat embrionari: de modo, que no pot jutjar-se, en absolut, de las diferencias qu'hagin tingut dos homes en estat d'embrió per las que tenen en llur plenitud, puig qu'en aquell estat podian haver sigut, si's vol, insignificants las referidas diferencias, accentuantse més y més per virtut de las influencias successivas. Ademés ¿pot afirmar-se, ni tractantse de dos bessons, qu'hagin sigut concebutos y engendratos en idènticas condicions y baix las mateixas influencias fisicas y psiquicas dels pares, y que llur vida uterina hagués sigut idèntica també? Faig aquesta pregunta perque precisament las influencias que acabo d'esmentar las tinch per ben importants y de la major eficacia en la con-

(1) Delbœuf: Obra citada, Cap. V-IV.

Tenia llest aquest petit ensaig sobre *La Naturalesa y la Influencia*, quan he llegit á Delbœuf, y las molts coincidencias que hi há entre lo que diu dit autor y lo que jo tenia escrit m'han interessat de debó. Alguna n'he fet notar ja; però vuy insertar alguns notables fragments que trobo en mon apoyó.

«Donchs bé: aquesta célula tanca en sí mateixa totas las determinacions de la especie, y, més qu'aixó, totas las de la rassa, de la nació, de la familia. El noy que d'ella's desenrotlli tindrà cabells negres ó rossos, dents ben ó mal arregladas, dits llarchs ó curts, sufrirá certas malalties en edats determinadas per endavant, será predisposat á la gota, á las malalties del cor ó á la tisis.»—Cap. IV-IV.

«Podém també mirar el mecanisme transmés per generació, com la inteligencia y la voluntat de nostres avantpassats. D'aquest modo va la inteligencia afinantse, perque té cada día á sa disposició órguens més

perfeccionats... Valém més que'ls antichs, no en el sentit de que lo qu'han fet tingui menys valor que lo que fem nosaltres, puig que llurs obras serveixen de fonament á las nostres, sinó en el sentit de que si, per un impossible, un Aristótil ó un Tomás d'Aquino poguessin tornar al món tals com foren en llur época, no serían, potser, sinó talents mitjans.»—Cap. IV-V.

«Certament, en el curs de son desenrotlló, está exposat (l'ou) á molts vicissituds; no obstant, porta en sí'l tip de la especie, més un caràcter que d'ell en farà tal individu y no tal altre, y, si res extraordinari li sobrevé, sa vida realisarà aquest tip y aquest caràcter... Sía lo que's vulgui... el germen está construït de modo qu'es ja lo que vindrà á ésser més tart... Ademés, la gran lley de la conservació de las petjadas inesborrables del passat s'oposaria á que fos d'altre modo.»—Capítul V-I.

creció de la individualitat del home-embrió, a quina naixensa cooperan; y tenintlas perfectament en compte es qu'he afirmat que l'home-embrió es la resultant dels ascendents segons el respectiu estat en els moments generadors.

Si algú no capis prou las observacions anteriors, el remetria als efectes eloquentissims de las seleccions, ja naturals ja artificials, els quals sols s'explican per lo que deixo dit, ó sia considerant al embrió com a resultant necessaria de tot el cúmul de variadissimas concausas que a sa producció concorren. Es com el feix lluminós que s'escapés d'un reflector hont convergissin nombrosos focos de llum: segons fos el nombre, disposició, potencia, intensitat, calitat y color d'aquets focos, una ó altra fora la direcció, potencia, intensitat, calitat y color del feix projectat pel reflector. Y ditas circumstancias poden variar fins al infinit, perque son infinitas las combinacions que dels elements generadors poden ferse.

CLAUDI MAS Y JORNET.

IDILI BLAU

RECORDS D'ESTUDIANT

La joliva y encisera afrau de Vilatorta, inconscient celebrava l'arribada de la Primavera. Aquell sol rialler, aquell celatje blavós y aquell ayret del tot afalagador, trobavan lloch de bonavinguda. Desde'ls tronells fins a las clotadas, desde'ls torrents fins als reguerols y fontanas, harmonisavan ab un to vistós aquelles notas sublimes que atrauhen als devots de las bellesas de Natura. Las penyas encingleradas se veyan plenas de molsa formaht gaya catifa; las valls en sas vessants esclatavan de flors que treyan el capciró per demunt de las onades de verdor; els margeners de las torrenteras mostravan els desmayes florits, escabellats, com plorant de goig al nou temps arribat, y las fonts cantavan un himne delicat que correnia a las tristes floretas que moren a l'arribada d'aqueix temps de joya. Aytal encant estava en els lloch solius, en las reconadas quietas, ahont l'home no s'hi atura barroer pera malmenar tanta hermosor. Els pobles que s'escampan per aytal afrau, mostravan doble goig, doble encis y atracció. Folgarolas vessava riallas que sorollavan serras enlla, enrotllant al Sol dels seus amors, a la Verge de la Demunt; Tavernolas treya a lluhir els records de las passadas gestas en que son castell de Sabassona, enlayrat en la crestalluda cimalla, branca ferma del Montseny, donava cert caràcter a n'aquell clos pintoresch, y l'ermitatge de Sant Jordi, com faró lluminós, atreya tots els esguarts dels camperols felissos.

En mitj de tanta festa y de tanta gaubansa,

una sola nota discordava en el concert; una nota despresa del himne trist de la vida y cayguda en aquell conjunt felis, al etzar.

Pel corriol que de Tavernolas porta a la ciutat de Vich caminava trist y apesarat un minyó que no passava dels vint anys; alt, sapat y de rostre gentil, portava l'ayre d'un fill mascle de la terra, d'aqueixos pochs que quedan en aquellas comarcas ahont el baf de las ciutats prostituhidas no hi ha arribat encara.

Son vestit de vellut negre, l'plech de llibres sota l'aixella y la fiambra del recapte, revelavan en ell al estudiant que li toca trescar quatre horas per dia a fi de guanyarse'l pa, fent de mestre d'una casa de pagés restantli poch, molt poch temps, per atenyel necessari d'empaparse de las llissons que li han de donar la carrera del ministeri sacerdotal.

El nostre estudiant verament contrastava ab aquell posat de tristesa aclaparadora; y si'l sol espargia la gaubansa en la plana tota, en son front no hi arribava pas y's veyia solcat d'una arruga que deixava traspuhar tota la melangia de son ànima enmalaltida per alguna pena. La esplanada de Serrabou y Puigsasllas la feu ab tota la pena, com si aquell bé de Deu de bellesa espargida de banda a banda l'agraviés... li afegís pears al feix que semblava portar demunt seu; però tan bon punt arribá a la ombri-vola verneada de la Font d'en Brugué, sota aquell sostre de regalat fullatje, semblá que respirés ab més llibertat y fins tingué esma pera entonar una cansó xiroya que feu desvetllar als rossinyols d'aquells encontorns:

Ay amor primera,
te'n portas la flor,
te'n portas la palma
de tot Rosselló!

Y'ls arbres responian ab un moviment de fullas que produhia l'oreig falaguer; y la font del marge florit prenia'l cayent més lleu y s'adormia encisada per aquella veu dolça y melangiosa. Corprés per fi d'aquella sublimitat del paisatge, s'assegué al marjal, com desitjós de xuclar tota la poesia que tancava aquella frescal y riallera planura; tirá'ls llibres d'una revolada y espargí la vista a son entorn com pera invocar tot l'element vegetal que bullia arreu, arreu, y comunicarli tot lo que sentia dintre seu, y aconsellarshi, ja que sos companys li tatxavan de follia aquell estat, no arribant a capir que'ls sentiments de son cor formavan tot un poema de suaus tendresas. Entre tant anavan passant collas d'estudiants movent gatzara y tenint fita la vista en un sol ideal, el d'assolir tart ó d'hora, ab mérits ó de rutina'l fi de llur carrera, els uns pera servir al Deu d'eterna veritat, y'ls altres pera conquerir un lloch honrós en la societat. Quin contrast!

Ell els veyà passar uns rera'ls altres, per entre las tijas verdejantes de mil plantas y flors, y'ls compadia creyentlos adormits a tot sentiment gran, inspirat per l'amor que movia tots sos actes y tots sos pensaments.

Quan restà quieta altra volta la planura, seguí de nou la ruta esperant trobar aravans-ara'l sol dels seus somnis, la estrella de las sevas esperansas falagueras... y ho trobà a la recolza del camí encantat del pont de Brugué; ho trobà en un somriure esperansador que li esgraná una donzella entrada a la primavera de la vida, com el jorn aquell de preuhadas dolcesas. Desensonyat del tot al atanye l'objecte de sos somnis, va pararse sobtat devant per devant de la uina, que recolzada en el marjal florit escapsava'ls blauhets y rosellas que li venian a mà. Fresca y vistosa, li brollava la salut pel rostre, per hont el ventet li espargia'ls rossos cabells que li ombrejavan el front asserenat com l'espay que la cobejava.

—Aneu tart avuy!

—Bé dech anarhi, quan m'ha sobtat el toch de la Seu als quintanars del Cantarell. ¿Feya molt que m'esperavau?

—Só anat venint ab catxassa y fins he tombat pel Tusell per no trobar la corrúa d'estudiants.

—Ditxosos ells, que cap pena'ls ennuvòla'l cel de llur felicitat!

—¿Que no sou ben felis, vos?

—Cóm no esserho al crepuscle del sol de ma ventura! Mes ja sabéu els obstacles que al pas se'm posan...

—Trenqueulos d'una volta!... ¿Teméu, potser, un trastorn en vostra casa?

—Contéu si hi há d'ésser el dia que resoltament els diga mon determini; la mare, pobreta mare, ha de morir-se de pena! Avuy, ara mateix, ho pensava tot això, y considerant lo avensat de carrera com estich... verament m'ha aclaparat de debò y fins tota la joya d'aquest primer jorn de primavera se'm tornava una càrrega feixuga de penas que m'heu tret del demunt ab vostre rialler esguart. Vida de la meva vida! Cóm l'he maldada l'ànima ab aquestas intentonas! Oh baldament que no arribés a un grau tan alt y suprem de sensibilitat! Alashoras tindria coratge pera estrebar d'un cop aquestas parets baladinas que no assegurarian pas l'edifici de la meva humana sort, mentres qu'ara, pedra assi, pedra allà, las veig caure essent cada cop una sotragada feresta que'm trenca d'una a una totes las fibras del cor.

—¿Y tornaréu a l'aula avuy? No m'haviu promés que, al arribar la primavera, exposariam els nostres cors y las nostras ànimas devant de Deu y'ns imposariam la tasca de asserenar aquest cel tan ennuolat de la felicitat nostra?

—Ay, que no'm veig ab cor pera cumplir-las aquestas prometensas!...

Un doll de llàgrimas eixí dels ulls enterbolits de la donzella, y seguí sas galtas, cullintlas ella ab son mocador de fina tela, com qui aplega un tresor valios; y a la fi's confongueren sos plors, mentres Gurri avall, entre saliqueras y verns, seguia espargintse la joya que glosavan els aucells ab sos cant y las flors ab sas flayres embaumadoras.

Al portal dels Caputxins se deixaren, tirant l'un pel carrer Nou y l'altre pels darreres de la ciutat fins a trobarse al carrer de Gurb, ahont desitjava arribar pera desfogar ben bé'l pés que l'oprimia. Qu'aviat el troban el camí del Calvari aquestas ànimas somnadoras!

L'estudiant, un cop fou a la casa ahont posava, agafà la capa y'l barret de copa, comensant d'enfilat carrers sense trobar el dret del Seminari, ahont feu el propòsit de no entrar, anantsen cap a Sant Felip a fi d'obrir sa consciencia al confessor y demanarli consell.

D'aquella santa casa va eixirne ben asserenat: els consells saludables de son pare espiritual portaren la pau a la seva ànima. Ell fora qui donaria la nova a la seva mare, y li assegurà que no portaria cap mal resultat el trastorn...

—Has probat prou la vocació y... res... Deu no't crida al sacerdocí... En l'altre estat trobarás el benestar de que t'has fet mereixedor ab ta bona conducta y ab ton aprofitat estudi. No has perdut res; els deu anys que portas de carrera no't farán cap nosa, te serán encara un mèrit contret... y pensa que de tot hem de dar gracias a Deu!...

Va eixir al defora al bell punt que plegavan de las aules al Seminari. Aquell recó de ciutat era invadit per una riuada de carn humana que's bellugava alegroya ab l'esclet de vida propia de la joventut y... ell trobava que'l barret de copa li oprimia la testa y la capa l'ofegava, y per'xò, barrejat ab els altres estudiants, anava apressat pera trobarse a la dispesa y traures aquell trajo pintoresch que tant temps havia rumbejat per la ciutat montanyana.

Y diriam una mentida si neguessim que per'anar al carrer Nou passà per la plassa gran escorrentse pel carrer de Gurb, a fi de mirarse ab més llibertat el sol de sa felicitat eterna, com verament ho fou per'ell aquella nina d'ànima xamosa y escotorida.

NOVAS

Diumenge's celebrà la inaugural de l'associació catalanista «Lo Segrià», d'Almenar (Lleyda); assistint hi varis individus de la Junta Permanent de la *Unió Catalanista* y altres distingits companys de causa, els quals foren rebuts pel poble en pes, acompanyat d'una música y chors. Gran gentada dels pobles vehins assistí al *meeting*, que tingué lloch en la plassa promovent grandiosos entusiasmes. Els oradors foren aplaudits frenèticament, aclamadas nostras Bases y victorejada sens treva nostra patria.

Al retornar els expedicionaris barcelonins y passar per Lleyda, l'associació «Catalunya» d'aquella ciutat obsequià a la Permanent de la *Unió* y a sos acompanyants ab una vetllada política y literaria que resultà igualment importantíssima.

En la «Lliga de Catalunya» y altres entitats catalanistas s'ha obert una subscripció pera contribuir a pagar las multas imposadas pel President de la Sala 1.ª de lo Criminal d'aquesta Audiencia, al lletrat don Joan Mòn. Com que l'objecte no es altre que manifestar completa adhesió a la conducta d'en Mòn, al defensar aquest ab noble energia's seus drets d'advocat en la vista del procés-Riera, s'ha senyalat la quota única de 10 cèntims. Creyém que tots els bons catalans y's amants de la justicia voldrán que'l seu nom figuri en aquestas llistas.

També varis lletrats han demanat que's convoqui junta general del Colegi d'advocats per si hi há lloch a formular una protesta contra certs incidents ocorreguts en la vista del procés-Riera, dels quals ja suposém informats a nostres lectors per la premsa diària, y que's creu perjudican a las atribucions de la defensa, a la dignitat de la toga y a la neutralitat de la llei. Molt ens temém que certs individus del Colegi s'hi oposin, tarats com están per la rutina, per no dir altre mal pitjor: però ja es hora de que's valiosos elements ab que compta'l foro català fassin compendre que la missió del advocat no es tan sols rosegar paperots vells y pergamins, com una rata sabia d'arxiu.

En la tarda del diumenge l'«Orfeó Pamplonès», recentment arribat de sa terra, y qu'havia ja donat un concert en el teatre de Novetats ab la cooperació del «Orfeó Català», ne donà un altre en el Palau de Bellas Arts acompanyat de l'«Associació de Chors de Clavé».

Després d'haver cantat l'«Orfeó Pamplonès el *Guernikaco Arbola*, el públich, que aplaudia ab entusiasme l'himne basch, demanà ab insistència nostre himne *Els Segadors*, negantse a executar-lo's chors cata-

lans d'en Clavé, lo que fou causa de que varis joves del públich se determinessin a cantarlo. Llavors molts individus de la esmentada Associació la empengueren contra els improvisats cantors a insults y cops de cadiras, ajudantlos en sa indignitat alguns guardias.

Aixís deuen entendre honrar a sa patria aqueixos chors que al malmenar l'obra del gran català Clavé donan trist exemple de cultura devant dels orfeonistas forasters que, pera exemple de patriotisme, honran a sa terra entonant llurs cants.

Ab tot, no sortiren completament ab las seva's de l'Associació de Clavé, puig al acabar-se'l concert, el públich reprengué'l cant de nostre himne sense que cap imposició ni atropell fos prou pera fernhi desistir. Tinguin present els d'en Clavé (salvant las excepcions honrosas) que si'l gran musich català visqués, els allunyaria de son costat com indignes de perseverar en la gran obra qu'ell inicià de despertar l'esperit del poble y d'il·lustrarlo. Aqueixos *infelissos* no ho voldrán saber may que, en el punt en qu'estém, ilustració vol dir emancipació y redempció. Y ells, segons sembla, no volen redimir-se del egoisme y petitas passions qu'en sa societat aniuhan. No's en parléu de vera cultura y vera llibertat a n'aqueixa gent que's diu liberal y que pretén ésser culta, però ab una llibertat de cartró y una cultura carrinclona.

Ja no hi som al any 70. Prou que se'n anirán convencent els vividors, si no n'están convensuts encara.

Aquesta nit tindrà lloch en el teatre de las Arts, Floridablanca, 151, una solemne vetllada necrològica a la memoria de Pi y Margall, organizada pel Comité Republicà Federalista d'aquesta ciutat, y en la que hi pendrán part distingidas personalitats del partit y de sos afins.

Ens proposém assistirhi, agraphint l'atenta invitació de que ha sigut objecte JOVENTUT.

La joyeria y plateria «La Artística» ha publicat unas bonicas tarjas anunciadoras de sa casa, situada als Quatre cantons del Call.

TAPAS

pera la enquadrernació de «Joventut»

Els subscriptors y lectors que vulguin enquadrernar el segon volum de *Joventut* ab las magnificas tapas confeccionadas expresament pera nostre periódich, poden remetre las respectivas colleccions a aquesta Administració, que se n'encarrega, al preu de **3 pesetas**. També's facilitan als qu'ho desitjin tapas soltas al preu de **2'50 ptas**.

Fidel Giró, impressor.—Valencia, 311, Barcelona.